

morati contractus per additionem hæreditatis cum defuncto initi ad solvenda onera realia ipsius. Pirhing h. t. n. 147; Castropalao part III disp. 2. de *Jurament. punct.* 11. n. 1. citans alios.

109. *Secus dicendum de juramento debitoris defuncti, qui promisit solvere usuras.* — Secus dicendum de juramento debitoris defuncti, qui promisit solvere usuras, juxta c. *Debitores*. 6. h. t. Nam quia obligatio juramenti fuit personalis, sicque extincta in morte debitoris defuncti; nulla vero remanserat obligatio justitiæ, eo quod exactio usurarum contineat turpitudinem, atque injustitiam ex parte recipientis: hinc hæres non tenetur ad istud juramentum persolvendum. Covarruvias d. c. *Quamvis pactum. de Pactis*, in 6, part. I. § 2. n. 8; Pirhing cit. n. 147; Layman d. cap. x. n. 4; Sanchez, lib. III. in *Decalog.* cap. XIII. n. 5. citans alios.

110. *Juramentum ex parte ejus cui juratur, non est personale, sed transit ad hæredes.* — Resp. II. Nihilominus juramentum ex parte ejus cui juratur, non est personale, sed transit ad hæredes ipsius. Ita Innocentius c. *Veritatis*. h. t. dicens, quod juramentum, licet sit personale ex parte jurantis, tamen sit reale ex parte ejus, cui juratur. Sigism. Scaccia, lib. 2. de *Judiciis*. cap. II. n. 103, asserens doctores communiter sequi Innocentium; Covarruvias cit. part. I, § 5, n. 7; Angelus *¶. Juramentum*. 5 n. 40; Sanchez, d. cap. XIII. n. 6. et alii passim. Idque desumitur ex c. *Veritatis*. 14. juncta Glossa fin. et doctoribus ibid. h. t. ubi vasallus, qui juravit paelato fidelitatem atque reverentiam, eandem etiam tenetur exhibere successoribus ipsius, neque istis amplius compellitur jurare, nisi velit; prout notat Glossa ibid. *¶. Compellantur*.

111. *Pactum tibi factum, extenditur ad hæredem tuum.* — Concordat textus in l. *Si pactum*. ff. de *Probat.* ubi pactum tibi factum, extenditur etiam ad hæredem tuum: Quia plerumque tam hæredibus nostris, quam nobismetipsis cavemus. Idem ergo dicendum de juramento, utpote quod suscipit naturam et conditiones promissionis, cui adjicitur. Hinc jurans, v. g. solvere Petro centum florenos, eo defuncto ante factam solutionem, tenetur istos solvere hæredibus Petri, et quidem, ex vi juramenti huic præstiti; prout exemplificat Sanchez cit. n. 6 et Pirhing h. t. n. 149. allegans alios cum cumuni.

§ IV.

DE JURAMENTO UT CONFIRMANTE PACTA, VEL CONTRACTUS DE JURE INVALIDOS.

112. *Contractus per juramentum confirmatus plurimum differt ab eo, qui non confirmatur, sed solum juramentum servari debet.* — Quæritur I. Utrum, et qualiter differat contractus per juramentum confirmatus, ab eo, qui non confirmatur, sed ipsum solum juramentum servari debet? Resp. Plurimum differe; prout fusius ostendit Jason Auth. *Sacramenta puberum*. n. 38 et seqq. c. *Si adversus venditionem*. Sanchez, lib. III. in *Decalog.* cap. XII, n. 58. et seqq.; Engel h. t. n. 12. et alii. Idque probatur inductione, ostendendo plures ejusmodi differentias, atque peculiare effectus, quos habet contractus juramento confirmatus, qui non competunt alteri non confirmato, seu ubi solum juramentum habet vim obligandi.

113. *Enumerantur hujusmodi differentie.* — Primo enim, quando juramentum solum obligat, contractus vero cæteroquin de jure nullus per illud non confirmatur, obligatio ejus non transit ad hæredes: secus dicendum, si per illud etiam confirmetur contractus. Ita Jason cit. l. *Sacramenta puberum*. n. 38. et Engel h. t. n. 12. Ratio est, quia juramentum non potest esse sine propria intentione; ac proinde obligatio ejus est mere personalis, atque voluntarie assumpta ex virtute religionis, et consequenter non transit ad hæredes: quamvis hi teneantur stare pactis, et contractibus defuncti, ut paulo superioribus n. 103. et seqq. jam dictum.

114. *Secundo, quando juramentum non confirmat contractum cæteroquin invalidum, potest peti relaxatio juramenti, eaque impetrata veniri contra contractum; utpote qui demitteretur in sua natura, sicque invalidus remaneret.* Secus, si contractus ipse per juramentum confirmaretur: nam tunc sublato per dispensationem vinculo juramenti, adhuc remaneret obligatio et vinculum contractus, eo quod per juramentum fuisset confirmatus, roburque accepisset.

115. *Tertio, quando juramentum non confirmat pactum vel contractum, sed ipsum duntaxat obligat impletur obligatio ejus momentanea solutione, et statim potest solvens, impetrato judicis auxilio repetere rem solutam; ut accidit c. Debitores.* 6 h. t. Secus, si ipsum pactum seu contractus confirmetur.

116. *Quarto quando juramentum non con-*

firmat contractum, violans illud solum agit, et peccat contra virtutem religionis: si vero confirmetur contractus, ageret etiam contra virtutem justitiæ. Tacentur aliæ differentie, de quibus Jason, et Sanchez, ubi supra, et Pirhing h. t. n. 142. cum aliis. Supposito proinde tam multiplici effectu contractus per juramentum confirmati.

117. *Contractus de jure invalidi an confirmantur juramento? Qui sunt juri naturali aut divino contrarii, non possunt juramento confirmari.* — Quæritur II. Utrum contractus de jure invalidi, confirmantur juramento? Resp. I. Contractus juri naturali, aut divino contrarii, vel versantes circa materiam illicitam, non possunt juramento confirmari; adeo quod tunc neque ipsum juramentum obliget. Ita certa, et communis omnium: siquidem « non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum, » ut loquitur reg. 58. juris in 6. Simulque « juramentum non ut esset iniquitatis vinculum, fuit institutum; » prout loquitur pontifex in c. *Quanto*. 18. h. t. estque jam dictum supra n. 73. et 74. Quæstio itaque duntaxat remanet de pactis, seu contractibus, solo jure humano, sive civili, sive canonico irritis; et de his loquendo,

118. *Contractus jure duntaxat humano invalidi, aliquando confirmantur juramento.* — Resp. II. Contractus jure duntaxat humano invalidi aliquando confirmantur per juramentum, aliquando non. Ita Abbas c. *Cum contingat*. n. 8. h. t. allegans Bartolum; Covarruvias c. *Quamvis pactum. de Pactis*, in 6, part. II, § 1, n. 17; Sanchez, lib. III. in *Decalog.* cap. XII, n. 5; Pirhing h. t. n. 132, allegans alios; estque communior doctorum, paucis exceptis, qui volunt, contractum de jure irritum nunquam confirmari juramento, sed tunc solum juramentum esse servandum, relicto contractu in sua invaliditate. Et hujus sententiæ rationes ponentur infra num. 128. loco objectionum; ipsamque tenet Jason cit. l. *Sacramenta puberum*. n. 37. c. *Si adversus vendit.* cum nonnullis aliis, quos pro hac sententia allegat Covarruvias, ubi supra, n. 17.

119. *Idque probatur.* — Prima pars, videlicet contractus aliquos jure humano cæteroquin irritos confirmari juramento, probatur ex textu satis claro, c. *Quamvis pactum. de Pactis*. in 6. ubi dicitur: « Quamvis pactum patri factum a filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna re-

gressum haberet, improbet lex civilis: si tamen juramento non vi, nec dolo præstito, firmatum fuerit ab eadem, omnino servari debet: cum non vergat in æternæ salutis dispendium: nec redundet in alterius detrimentum. » Hæc ibi. Ubi patet, non juramentum duntaxat decerni servandum, sed etiam ipsummet pactum utpote, de quo loquitur textus, quodque expresse dicitur « juramento præstito firmatum; » ac proinde subditur, quod « omnino servari debet. »

120. Huc etiam communiter allegatur textus c. *Cum contingat*. 28. h. t. et c. *Licet*. eod. in 6. ubi etiam judices sæculares per locorum ordinarios censura ecclesiastica jubentur compelli ad servandum quoad hoc jus canonicum. Concordat auth. *Sacramenta puberum*. c. *Si adversus venditionem*, etc. juncta Glossa et Summario ibidem, expresse hanc sententiam tenente, dum inquit: « Contractus puberum juramento firmati, nequeunt infirmari: nisi vis, vel justus metus intervenit, » etc. Quamvis cæteroquin textus isti possent facile de juramento explicari, non autem de pacto sive contractu ipso.

121. *Aliquando vero non confirmantur juramento. Ut si juramentum per vim, aut metum fuit extortum.* — Altera vero pars, quod nimirum aliquando contractus non confirmantur juramento, patet tum ex c. *Cum contingat*. 28. h. t. tum ex relato c. *Quamvis pactum. de Pactis*, in 6. Nam imprimis juramentum, ad quod quis præstandum per vim, sive metum gravem, aut dolum inductus fuit, non confirmat contractum, promissionem vel pactum: prout ex citatis canonibus, argumento a sensu contrario desumpto, colligitur; juncta auth. *Sacrament puberum*. c. *Si adversus venditionem*: ibi: « Sacramenta puberum per vim, vel justum metum extorta, nullius esse momenti jubemus, » cum concordantiis: haud obstante, quod ipsum juramentum metu extortum obliget, donec illud legitima auctoritate fuerit relaxatum, sive dispensatum, juxta dicta n. 100. et 101.

122. *Aut si juramentum est in præjudicium tertii, vel boni publici.* — Deinde, si juramentum est in præjudicium tertii, non confirmat contractum: imo si principaliter ac directe redundet in alterius præjudicium, etiam ipsum juramentum non obligat, neque observandum est, c. *Cum contingat*. 28. h. t. et c. *Quamvis pactum*. eod. in 6. Siquidem tale juramentum foret illicitum, utpote tendens in injustum præjudicium alterius. Et hoc a for-

lioni procedit in juramento quod tendit in præjudicium boni publici; puta, quia actus, sive contractus, principaliter fuit prohibitus ob favorem publicum: nam « Jus publicum, privatorum pactis mutari non potest, » ut habetur l. *Jus publicum*. ff. de *Pactis* et c. *Si diligenti*. 12. de *Foro compet.* estque amplius dictum supra n. 90. et seqq.

123. *Et quando observantia juramenti vergit in præjudicium salutis æternæ.* — Ulterius juramentum, cujus observantia vergit in dispendium salutis æternæ, non confirmat pactum, vel contractum de jure invalidum. Siquidem hujusmodi juramentum nullius est obligationis, et roboris: per textus n. 73. et 75. allegatos.

124. *Vel saltem ex parte exigentis, sive recipientis turpitudinem continet.* — Et hoc intelligendum est non solum de juramento, quod sine peccato nequit observari (hoc enim nullatenus est obligatorium) sed etiam de eo quod quidem ex una parte observari potest sine peccato, solvendo v. g. sponte rem alteri sub juramento promissam; adhuc tamen ex parte exigentis, sive acceptantis turpitudinem continet, quatenus is accipit injuste, ac restituere tenetur, prout cum aliis communiter notat Sanchez loc. cit. cap. XII. n. 51. et seqq. Exemplum clarum habetur c. *Debitores*. h. t. ubi sub juramento promittens se soluturum usuras, cogitur quidem eas solvere ob religionem jurisjurandi; sed solutas repetere potest, etiam auctoritate judicis implorata: ac proinde pactum illud, juramento non fuit confirmatum. Idem contingit in casu c. *Significante*. de *Pignorib.* superius n. 79. jam declarato, et nonnullis aliis.

125. *Quando pactum, sive contractus de jure irritus, censeatur, confirmari juramento? Si lex irritans contractum fundetur super bonis moribus, vel bono publico, tunc contractus in contrarium gestus non confirmatur juramento.* — Queritur III. Quando pactum, sive contractus de jure irritus, censeatur confirmari juramento? Resp. I. Si lex irritans contractum fundetur super bonis moribus naturalibus (hoc est, quibus homo efficitur bonus, et quibus contravenire est peccatum) aut fundatur super bono publico principaliter, tunc contractus in contrarium gestus juramento non confirmatur, per jura, et rationes supra § præced. n. 88. 90. et seqq. allatas.

126. *Bene tamen, quando lex irritans contractum principaliter respicit favorem privati.*

— Resp. II. Quando vero lex neque super bonis moribus naturalibus, neque super publico bono fundatur, sed principaliter respicit favorem privati, licet secundo et in consequentiam respiciat favorem atque utilitatem publicam; tunc juramentum adeo confirmat contractum, ut non tantum ipsum juramentum sit servandum, sed etiam contractus, licet cæteroquin invalidus. Ita Abbas c. *Cum contingat*. n. 5. et 8. h. t.; Covarruvias cit. c. *Quamvis pactum*. part. II. § 1, n. 17; Sanchez, lib. III. in *Decalog.* cap. XII, n. 43, 44. et seqq. citans plures alios; et concordant dicta superius § præced. n. 93. ac seqq.

127. *Referuntur hujus exempla.* — Exempla hujus sunt, quæ adducit Layman, lib. IV, *Theolog. moral.* tract. III. cap. VIII. n. 1. et Pirhing h. t., n. 178. Sic enim valet, atque juramento confirmatur renuntiatio filiæ de non succedendo paternæ hæreditati, c. *Quamvis de Pactis*. in 6. Item alienatio rerum dotialium, ac donationum propter nuptias, c. *Cum contingat*. 28. h. t., et c. *Tacet*. 2. eod. in 6. Item contractus minoris sub juramento celebratus absque tutoris auctoritate, Auth. *Juramenta puberum*. c. *Si adversus venditionem*. Item donatio excedens quingentos solidos sine insinuatione judicis: mutatio filiifamilias, qui juratus renuntiavit beneficio senatusconsulti Macedoniani: fidejussio mulieris sub juramento renuntiantis privilegio senatusconsulti Velleiani, et alia nonnulla hujusmodi.

128. *Afferuntur objectiones.* — Objicies contra hoc. Nam « Jus publicum privatorum pactis mutari non potest, » prout habetur l. *Jus publicum*. ff. de *Pactis*. Item « quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi, » juxta reg. 64. juris in 6. cum similibus. Insuper, si principale non tenet, neque accessorium, juxta reg. 42. juris in 6. Ergo nunquam confirmatur contractus de jure invalidus per juramentum. Resp. neg. consequent. conformiter dictis supra n. 98. et 99.

129. *Resolvuntur objectiones.* — Ad primum dicitur, textum allegatum procedere, quando jus illud principaliter statutum fuit ob favorem publicum: secus, si principaliter ob favorem privatorum. Siquidem quilibet juri suo renuntiare potest, c. *Si diligenti*. de *Foro compet.* et l. *Juris gentium*. § *Si paciscar*. ff. de *Pactis*. et alibi.

130. *Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi, quomodo intelligendum? — Ad*

alterum plures sunt responsiones: cæteris tamen dimissis, dicitur, regulam illam, « Quæ contra jus fiunt, » etc., procedere, quando lex manet in terminis prohibitionis; videlicet tam ab initio quam ex post facto prohibendo, atque annullando actum contrarium: secus, si tantum ab initio, prohibeat, sed ex post facto ulterius procedat disponendo quod actus, sive contractus valeat: uti fit in proposito, juxta, c. *Quamvis pactum de Pactis*, in 6. et c. *Cum contingat*. 28. h. t. cum similibus. Aut dando alia remedia ad actum, sive contractum illum rescindendum; uti fit in contractibus ex gravi, et injuste incusso metu celebratis, ac hujusmodi: prout latius dicta regula explicantur supra lib. I. tit. II. de *Constitutionibus*. § 11, n. 246. 247. et 249. Ad ultimum patet ex dictis supra n. 99. Nam regula illa, « Accessorium, » etc. solum procedit, quando in principali et accessorio reperitur eadem ratio: secus, quando diversa est ratio in accessorio, ut sustineri mereatur, quæ non reperitur in principali, prout impræsentiarum est reverentia divini numinis.

§ V.

DE JURAMENTO LITIS DECISORIO, EJUSQUE DIVISIONE, EFFECTU, AC REQUISITIS.

131. *Juramento litis decisorium, quid et quando deferendum?* — Queritur I. Quid, et quotuplex sit juramentum litis decisorium? Resp. I. « Juramentum litis decisorium » vi nominis est illud, per quod lis principalis deciditur: sive, quod in defectu aliarum probationum deferatur alterutri partium litigantium, ad definiendas, seu decidendas lites. Et notanter additur, « in defectu aliarum probationum: » quia juramentum litis decisorium tunc demum est deferendum, cum aliæ, legitimæ probationes deficiunt, text. clar. cap. II. de *Probation.* junctis concordantiis ac Glossa ibid. § *Cum aliæ*, relatis. Additur ulterius, « alterutri partium: » quia juramentum litis decisorium non præstatur ab utraque parte, prout præstari debet juramentum calumniæ et malitiæ; sed illud deferitur duntaxat uni parti, sub ea conditione, seu pacto, ut si confisa de justitia suæ causæ juraverit, causam obtineat; prout amplius patebit ex dicendis.

132. *Est triplex, nempe voluntarium, judiciale, et necessarium.* — Resp. II. Juramentum

litis decisorium est triplex; nempe voluntarium, judiciale, et necessarium. Ita Glossa cap. ult. §. *A te*. h. t. et alia Glossa in l. 1. §. *Nisi specialiter*. c. de *Rebus credit.*; Bartolus in *Summario*. l. *Admonendi*. ff. h. t., juncto textu, et Glossa fin. ibi. Abbas cap. ult. n. 1. h. t.; Zoesius eod. n. 33. Pirhing n. 20; Engel n. 20. et alii communiter. Ratio est: quia juramentum litis decisorium vel deferretur in judicio, vel extra judicium. Si extra judicium, dicitur « voluntarium, » sive (ut alii loquuntur) « conventionale. » In judicio autem potest illud dupliciter deferri: nam quandoque deferretur a giudice; et appellatur « necessarium: » quandoque vero deferretur a parte parti; et istud stat in nomine sui generis, diciturque « judiciale, » ut notat Abbas loc. cit. quamvis nonnulli majoris claritatis gratia, istud appellent « Juramentum judiciale specificè sumptum; » id est, « Juramentum litis decisorium judiciale. » Itaque:

133. *Juramentum voluntarium, quid? Appellatur alio nomine: juramentum conventionale.* — « Juramentum voluntarium » dicitur illud, quod voluntarie, seu ex mera conventionione partium, extra judicium deferretur sub ea conditione, ut si una pars litigans, cui illud ab altera parte deferretur, confisa de justitia causæ suæ, jurare ausa fuerit, absque alio processu causam obtineat. Atque istud alio nomine appellatur « Juramentum conventionale, » utpote ex mera partium conventionione descendens; conformiter textui in l. *Jusjurandum quod* 17. ff. h. t. ibi: « Jusjurandum, quod ex conventionione extra judicium deferretur, » etc.

134. *An serviat ad lites in judicio decidendas? Et producat actio ex eo?* — Arbitratur quidem Pirhing cit. n. 20. post Wessembecium in *Parat.* ff. de *Jurejur.* n. 7. quod prædictum juramentum conventionale ad lites in judicio decidendas non serviat, ideoque huc non pertineat. Verum Ludov. Engel h. t. n. 20. tenet oppositum, dummodo constet, quod sub ea conditione et lege præstitum fuerit juramentum, sub qua delatum fuit. Idque satis liquere potest ex l. *Non erit*. ff. h. t. ubi indistincte dicitur: « Dato jurejurando non aliud queritur, quam an juratum sit, remissa questione, an debeatur: quasi satis probatum sit jurejurando. » Hæc ibi. Unde Abbas cap. ult. n. 1. et 2. post factam de præfato triplici juramento mentionem, indistincte censet, quod ex quolibet juramento licito, de jure canonico producat